

Катерина Прокопчук,

аспірант кафедри теорії та історії
держави і права

Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

УДК 339.92(477+438)

Започаткування інституціональних форм економічного співробітництва України та Республіки Польща

Процес формування українсько-польських торговельно-економічних відносин, підтримка нинішнього рівня, а також розвиток їх у перспективі значною мірою залежить від діяльності відповідних інститутів українсько-польського співробітництва. Саме інституціональні основи покликані налагодити та зберегти міждержавні контакти на високому рівні, сприяти зміцненню двостороннього діалогу, який має відношення до національного поєднання двох держав та викорінення застарілих стереотипів, а також успіху реформаторської політики України у відносинах із Польщею, в тому числі і в сфері торговельно-економічного співробітництва. Реалізації цих та інших завдань покладена на ряд вже існуючих інститутів українсько-польської співпраці.

Загалом термін “інститут” (від лат. *institutum* – устрій, організація, установлення, установа) означає форму організації та регулювання суспільних відносин і діяльності людини з властивими цій формі метою,

функціями та засобами впливу на життя суспільства або окремих його частин; найзагальніший елемент соціальної структури [1, с. 696].

Термін “інституціоналізація” – процес визначення і оформлення організаційних, правових та інших структур для задоволення суспільних потреб нерозривно пов’язаний з поняттям інститут. Інституціоналізація є засобом формування державно-правових інститутів. Останні є символами порядку та організованості у суспільстві і державі. Інститути забезпечують визначеність у діяльності держав, надають сталості відповідним суспільним зв’язкам. Тому вони розглядаються як різновид соціальних зв’язків, що забезпечують цілісність у сфері суспільної і державної діяльності [1, с. 703].

Інституції у переносному, значенні – це установи, заклади [1, с. 703].

Мета дослідження полягає у визначенні поняття інституціональної форми міждержавного економічного співробітництва, з’ясування порядку

створення основної інституції україно-польського економічного співробітництва – Міждержавної змішаної комісії, її складу, завдань, проблем діяльності та її впли на формування нових форм як двостороннього, так і міжнародного співробітництва.

Фрагментальним дослідженням цих питань займалися такі науковці як: В. Г. Воронкова, О. А. Підпригора, В. П. Колесник, О. С. Кучик, О. А. Заяць, Л. Л. Ковач, І. Ю. Афанасьєв, А. М. Гороть, Н. М. Пархоменко, Л. Д. Чикаленко, та ін.

Сучасні науковці під інституційною структурою українсько-польського співробітництва розуміють постійно діючі механізми реалізації та координації інтересів у рамках такого співробітництва [2, с. 348].

Відповідно, механізм українсько-польського співробітництва – це система спільних організацій (органів, установ), які здійснюють поставлені перед ними завдання такого співробітництва та реалізують відповідні функції (інститут, інституції).

Таким чином, інституційний механізм українсько-польського торговельно-економічного співробітництва – це система спільних постійно діючих органів, які забезпечують реалізацію та координацію поставлених завдань торговельно-економічного співробітництва шляхом виконання покладених на них функцій [2, с. 349].

Як відомо, досить плідним періодом розвитку українсько-польських торговельно-економічних відносин, з точки зору міждержавно-правової ініціативи, були 1991-1993 роки. Саме на цей проміжок часу припадає підписання більшості основоположних угод та договорів. Тоді ж для ефективного впровадження в життя спільних документів було засновано ряд координаційних органів серед яких досить важливу інституцію – Міжурядову українсько-польську змішану Комісію з питань торгівлі та економічного співробітництва.

Українсько-польська змішана комісія з питань торгівлі та економічного співробітництва є основною, в

широкому розумінні, інституційною формою економічного співробітництва між Україною та Польщею. В її роботі беруть участь представники всіх зацікавлених міністерств та відомств обох держав

Датою створення Комісії наукові та нормативно-правові джерела називають 12 січня 1993 року. Так, 12-13 січня 1993 р. відбувся робочий візит до Києва Прем'єр-міністра Республіки Польща Г. Сухоцької, яку прийняв Прем'єр-міністр України Л. Кучма. Метою було обговорення питання економічного співробітництва двох держав та підписання ряду важливих документів у даній сфері співпраці. Прем'єр-міністрами обох країн було оголошено Спільне комюніке про результати зустрічі, згідно зі ст. 7 якого з метою створення осередків та інституцій для значного розширення товарообороту і кооперації утворювалася Українсько-польська змішана комісія з питань економічної співпраці та торгівлі [3, с. 1].

Відразу ж було підписано Протокол про Українсько-Польську Змішану Комісію з питань торгівлі та економічного співробітництва [3, с. 1-2], у якому було зазначено, що Міністерство зовнішніх економічних зв'язків України та Міністерство зовнішньоекономічного співробітництва Республіки Польща, керуючись Угодами між Урядом України та Урядом Республіки Польща про торгівлю і економічне співробітництво від 4 жовтня 1991 року, узгодили принципи діяльності Українсько-Польської Змішаної Комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва (надалі – “Комісія”).

Завдання Комісії визначала ст. 1 Протоколу:

1. Розгляд ходу виконання угод з питань торгівлі та економічного співробітництва;

2. Вивчення можливостей подальшого розвитку торгівлі та економічного співробітництва, розробка рекомендацій по його покращенню та подання їх компетентним органам обох країн;

3. Розгляд інших питань, пов'язаних зі здійсненням торгівлі та економічного співробітництва.

Протоколом було чітко визначено склад Комісії та порядок її роботи. Зокрема, ст. 2 проголошувала, що Комісія складається з Української та Польської частин, Голови Частин комісії призначаються відповідно до чинних в їх країні правил. Комісія проводить скликання щонайменше раз на рік. На засідання Комісії кожна сторона може запросити необхідну кількість радників або експертів (ст. 3).

У відповідності до ст. 5, з метою виконання своїх завдань, Комісія у разі необхідності може створювати підкомісії та робочі групи [3, с. 1-2].

Рішення Комісії носять характер рекомендацій, що вносяться до Протоколу засідання (ст. 4), попри це у подальшій нормативно-правовій практиці чимало важливих угод, договорів і інших юридичних актів торгово-економічного характеру приймалися саме по рекомендації Комісії. Наприклад, такими документами, були Конвенція про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна, попередження податкових ухилень та Угода про взаємне заохочення та захист інвестицій.

Як уже було сказано, датою створення Комісії є 12.01.1993 р. Проте, дана Комісія започаткована базовою Угодою між Урядом України і Урядом Республіки Польщі про торгівлю та економічне співробітництво, яка була підписана 04.10.1991 р. у Варшаві. Відповідно до її норм, Договірні Сторони, з метою реалізації такої Угоди на основі нових форм і методів, створювали Змішану Комісію, яка уповноважувалася: оцінювати реалізацію цієї Угоди; проводити обмін інформацією, що стосується правового регулювання, пов'язаного із торгівлею країн Договірних Сторін; пропонувати рішення, спрямовані на розвиток торговельного обміну; вказувати додаткові можливості розширення економічного співробітництва (ст.8) [4, с. 1 - 4].

Комісія збиратиметься не рідше одного разу на рік по черзі в кожній з країн Договірних Сторін.

Свідченням діяльності Українсько-Польської Змішаної Комісії було проведення її засідання 22 червня 1992 р. у Луцьку, яке відбулося за участю представників органів влади, ділових людей Волинської, Львівської областей та Замостського, Холмського, Перемишльського, Кросненського воєводств, і на якому було обговорено актуальні питання економічного співробітництва й регіонального розвитку: залучення іноземних інвестицій, створення спільних виробництв з випуску товарів народного споживання, медикаментів, техніки для фермерських господарств, переробки сільськогосподарської продукції, а також поглиблення співпраці у сфері культури, обміну інформацією, охорони навколишнього середовища, створення українсько-польського комерційного банку.

Згідно Декларації про принципи та напрями партнерства й співробітництва між Україною та Республікою Польща у сфері торгово-економічних зв'язків від 17 серпня 1994 року [5] на Комісію покладалося завдання: 1) щодо створення групи експертів з метою обговорення можливостей встановлення в економічних взаємовідносинах двох держав режиму вільної торгівлі (п. 1); 2) стимулювати українсько-польські торговельні відносини на базі відтворення кооперативних зв'язків. З цією метою Українсько-Польська змішана комісія з торгово-економічного співробітництва створить робочі групи: а) по розробці угод по промисловій кооперації і спеціалізації та відповідних програм, перш за все, в таких галузях, як машинобудування, металургія, агропромисловий комплекс і переробка його продукції тощо; б) по розробці механізмів зустрічної торгівлі і створення системи гарантій реалізації контрактів з відстрочкою платежів; в) по розгляді питань можливого переходу на клірингову систему розрахунків, використання національних

валют та запровадження системи міжбанківського клірингу [5].

Серед досягнень Комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва було опрацювання питання створення спільного українсько-польського банку в травні 1993 р., проведення консультації щодо питання можливості та доцільності укладення польсько-української Угоди про вільну торгівлю та інших важливих питань двосторонньої торговельно-економічної взаємодії.

Варто зазначити, що Українсько-Польська Змішана Комісія з питань торгівлі та економічного співробітництва діяла до вступу Польщі в ЄС. Всього було проведено 7 спільних засідань, останнє з яких відбулось 2-6 червня 2002 року в м. Жешув. Для виконання завдань цієї комісії, з метою розвитку торговельно-економічних відносин у площині набутих геополітичних змін у зв'язку із входженням Республіки Польщі до Євросоюзу, 4 березня 2005 року була укладена Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про економічне співробітництво, ст. 5 якої проголошувала: Договірні Сторони створять українсько-польську Міжурядову комісію з питань економічного співробітництва (далі - "Комісія") [6].

Згідно ч. 2 ст. 5 на Комісію покладалася наступні завдання:

1) здійснення періодичних переглядів та оцінки економічного співробітництва;

2) підготовка пропозицій щодо подальшого розвитку економічного співробітництва;

3) ідентифікація проблем, які обмежують розвиток економічного співробітництва, та пропонування відповідних дій для їх розв'язання;

4) обговорення спірних питань, що стосуються застосування або тлумачення цієї Угоди [6].

Нова економічна Угода чітко визначила структурний склад та порядок роботи Комісії. Вона складається з української та польської частин, які очолюють Голови, призначені кож-

ною з Договірних Сторін. Кожний з Голів призначає свого заступника та секретаря своєї частини Комісії. Для розгляду окремих питань Комісія в межах своєї компетенції може створювати підкомісії або робочі групи з визначенням їх завдань (ч. 3 ст. 5) [6].

У відповідності до ч. 4 ст. 5 Угоди засідання Комісії проводяться по мірі необхідності, але, як правило, не менш ніж один раз на рік по чергово в Україні та в Республіці Польща. За ініціативою одного із Голів може бути скликане позачергове засідання Комісії або ініційована зустріч Голів.

За результатами засідання Комісії оформлюється протокол спільного засідання українською та польською мовами. Комісія встановлює та затверджує Регламент роботи, який має обов'язковий характер для Комісії (ч. 5, 6 ст. 5) [6].

Перше засідання новоствореної Міжурядової комісії з питань економічного співробітництва відбулось 13-14 листопада 2006 р. у м. Києві, де розглядалися проблемні питання двосторонньої торгівлі, перспектив її розвитку, будувалися плани співпраці на майбутнє. Головою української частини Комісії був Міністр палива та енергетики України Ю. Бойко. Польську частину очолював тодішній Міністр економіки Республіки Польща П. Вожняк. Друге і третє засідання відбулося відповідно 19-20 березня 2008 р. у Варшаві та 18-19 червня 2009 року в м. Києві [6].

Під час IV засідання Комісії 28-30 вересня 2010 р. у Варшаві відбулися засідання робочих груп, створених в рамках Комісії: з питань торговельного та інвестиційного співробітництва, у сферах палива та енергетики, транспорту, агропромислового комплексу тощо.

В ході роботи Комісії сторони обговорили широке коло питань, практично в усіх сферах економіки, досягли домовленостей щодо подальшого співробітництва за такими ключовими напрямками, наприклад, як добудова нафтопроводу Броди-

Плоцьк, постачання газу на територію Польщі, розвиток залізничного сполучення, підтримки малого та середнього підприємництва, співробітництво з питань стандартизації тощо.

Відповідні робочі групи обговорили проблеми, які виникають в українських та польських підприємств в процесі двостороннього співробітництва, проаналізували існуючі бар'єри адміністративного та нетарифного характеру, що перешкоджають торговельній та інвестиційній діяльності підприємств, а також узгодили спільні заходи, спрямовані на покращення умов економічного співробітництва.

В ході даного засідання сторони узгодили та підписали новий Регламент роботи Комісії, який передбачає створення 9 робочих груп, які працюватимуть в періоди між засіданнями Комісії та спрямовуватимуть свою діяльність на розвиток співробітництва та вирішення поточних питань і проблем у відповідних сферах економіки. За результатами роботи було підписано протокол засідання Комісії, в якому відображено досягнуті домовленості щодо подальшого розвитку українсько-польського економічного співробітництва [6].

17-18 травня 2012 р. у Києві було проведено V засідання Комісії з питань економічного співробітництва під головуванням Віце-прем'єр-міністра України – Міністра інфраструктури Бориса Колеснікова та Віце-прем'єр-міністра – Міністра економіки Республіки Польща Вальдемара Павляка. Увага була приділена широкому переліку питань – від торговельної та інвестиційної співпраці до туризму та трудової міграції. Шосте засідання Комісії планувалося

провести до кінця 2013 р., якщо сторонам вдасться врегулювати робочі графіки. В іншому випадку, засідання Комісії мало відбутися у перших місяцях 2014 року [6].

Необхідно відмітити, що глибока політична криза та військові дії на сході України призупинили цю плідну співпрацю та подальший розвиток інституціональних форм міждержавного співробітництва

Таким чином, з огляду на неперервність процесу українсько-польського торговельно-економічного співробітництва, стратегію двох держав на його прогресивний розвиток та поглиблення, Україна і Польща спільно заснували ряд міждержавних органів, які є постійно діючими механізмами реалізації та координації такого співробітництва і становлять собою інституційну основу торговельно-економічної співпраці України і Республіки Польща. Особливе місце серед цих інституцій відведено Міжурядовій українсько-польській змішаній комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, діяльність якої призвела не лише до поглиблення економічної співпраці, але й до створення ряду важливих форм двостороннього співробітництва. Поряд із цим, розвиток форм і методів міжнародного співробітництва європейських держав ставить перед українсько-польською співпрацею нове завдання, яке полягає в розробці нових інститутів співпраці, у реформуванні та удосконаленні роботи уже існуючих, з метою приведення їх у відповідність до інноваційних механізмів співробітництва за європейськими стандартами у зв'язку з набуттям Україною статусу асоційованого члена ЄС.

Список використаних джерел

1. *Юридична* енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр. Енцикл.», 1999. – Т. 2: Д-Й. – 744 с.
2. *Кучик О. С., Заяць О. А.* Зовнішня політика України: навчальний посібник/ О. С. Кучик, О. А. Заяць – К.: Знання, 2010. – 573с.
3. *Протокол* про українсько-польську змішану комісію з питань торгівлі та економічного співробітництва, 12.01.1993р. // Архів МЗС України. – ФМДУ. – Спр19(а). – Арк. 1-2.
4. *Угода* між Урядом України і Урядом Республіки Польща про торгівлю та економічне співробітництво, 01.10.1991.// МЗС. Угода. Міжнародні договори Ф. – ugod d332/ - Кодб16019. Київ , 1991. – С. 1-4.
5. *Декларація* про принципи та напрямки партнерства та співробітництва між Україною та Республікою Польща у сфері торговельно-економічних зв'язків., 17.08.1994. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/>
6. *Міжурядова* комісія з питань економічного співробітництва, 4.03.2005. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ukrexport.gov.ua/ukr/migur_com/pol/

Прокопчук К. М. Започаткування інституціональних форм економічного співробітництва України та Республіки Польща

В статті висвітлюється створення та проблеми діяльності однієї з основних інституціональних форм торговельно-економічного співробітництва України та Республіки Польщі – Міжурядової українсько-польської змішаної комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, наводиться понятійний матеріал з цього питання та ступінь його дослідження.

Ключові слова: інституція, торговельно-економічне співробітництво, партнерство, добросусідство, регіональна співпраця.

Прокопчук Е. Н. Институциональные формы экономического сотрудничества Украины и Республики Польша

В статье освещены порядок создания, состав, задачи и проблемы деятельности одной из основных институциональных форм торгово-экономического сотрудничества Украины и Республики Польша – Межправительственной украинско-польской смешанной комиссии по вопросам торговли и экономического сотрудничества, изложены дефиниции рассматриваемых институтов.

Ключевые слова: институция, торгово-экономическое сотрудничество, партнерство, добрососедство, региональное сотрудничество.

Prokopchuk E. Institutional forms of economic cooperation between Ukraine and the Republic of Poland

The article deals with the establishment, composition, tasks and problems of activity of one of the main institutional forms of trade and economic cooperation between Ukraine and the Republic of Poland - the Intergovernmental Ukrainian-Polish joint commission on trade and economic cooperation, the definition of the institution are set out.

Key words: institution, economic and trade cooperation, partnership, good neighborliness, regional cooperation.